

ПИЕР ГАМАРА МАШИНАТА НА ОНЕЗИМ

Превод от френски: Невяна Кънчева, 1976

chitanka.info

Посетих Онезим преди отпътуването си за Южния полюс. Предстоеше ми да прекарам две дълги години далеч от света на хората и аз не можех да замина, без да се сбогувам с Онезим, моя скъп Онезим. Вие го познавате. Сега неговият портрет може да се види във вестниците на всяка страна. Класическо лице на мислител, внимателно и в същото време малко разсеяно. Огромен плешив череп, дебел нос с гърбичка, малки черни очички-копчета. Наклонил глава встрани, той гледа към вас с лукавство. Може би ви се надсмива? Много е трудно да се отгатнат истинските му мисли... Впрочем, той е най-добрият човек на земята.

И така, аз отидох при Онезим. Той ме отведе в своя задръстен с какво ли не кабинет. Аз заговорих за своите приготовления, за зоологическите изследвания, които ще извърша на полюса. Той слушаше вежливо, но горе-долу с такъв интерес, сякаш му разказвах за пристигането на леличката ми от Сануа. Изведнъж Онезим се отвърна от мен, седна зад масата и посочи лежащата между натрупаните книжа голяма черна кутия.

— Виждаш ли — каза той тържествено, — аз съм я направил. Готова е. Действува!

Аз удивено вдигнах вежди.

— За какво говориш? Що за кутия е това?

Върху лицето на Онезим се появи раздразнение.

— Не си ли спомняш, че се канех, да построя литературна машина?

— Литературна машина?

— Именно, машина за литературно творчество!

Сега аз си спомних. Това беше един от многобройните проекти на Онезим.

— Дявол да го вземе! Онезим, нима ти си направил машина за...

По устните му заигра щастлива усмивка.

— Разбира се! Аз я изобретих! Тази машина създава литературни шедеври...

— И тя действително работи?

— Работи великолепно. Поставащ й задача. Тя изпълнява. Но това, с което особено се гордея, е нейната скорост.

— Скорост?

— Да. Например, малък роман в стил Франсоаз Саган може да се получи за тридесет и пет минути. Сонет в стил Ронсар — за десет секунди. За по-големи произведения срокът се колебае от час до час и половина. Днес получих трагедия от Корней за четиридесет и пет минути, голяма поема от Ронсар за двадесет и осем секунди... Представи си само!

О, аз отлично си представях!

— Но това е великолепно, Онезим! А как тя прави всичко това?

— Е, с помощта на електрониката може всичко да се постигне. Гледай, ето тук, вдясно има бутони, които съответствуват на различните литературни жанрове: разказ, роман, стихотворение, драма, философско есе и така нататък. Вляво — малък микрофон. Натискаш един от бутоните и се навеждаш над микрофона. Произнасяш: Рабле, Виктор Юго — изобщо, някакво известно име... След това натискаш червения бутон в средата на капака. И чакаш. Ръкописът се появява от задната стена на кутията, в два екземпляра. Само трябва периодично да се зарежда с хартия...

В няма изумление аз вдигнах ръце към тавана:

— Онезим, ако не те познавах като сериозен човек...

— Но аз говоря съвършено сериозно. Тя действа! Ето, погледни сам... Виж колко ръкописи...

Той посочи голям куп листове с акуратен машинописен текст. Погледнах ги бегло. Онезим не лъжеше. Там лежах не по-малко от десетина шедьоври. Един отличен Балзак, едноактна пиеса от Жироду, грамаден исторически роман от Морис Дрюон, половин дузина стихотворения от Виктор Юго...

— Час и двадесет минути за Дрюон! — гордо заяви Онезим. — Тридесет и седем минути за Жироду... Тези темпове ме устройват — спокойно завърши той.

Аз бях буквално потресен от това изобилие на съкровища.

— Какво ще правиш сега, Онезим? Ще подпишеш всички ръкописи със своето име? Какво пък, те действително ти принадлежат. Нито Виктор Юго, нито Жироду имат някакво отношение към тях... Ще станеш знаменит, ще получиш всички литературни премии. Издателите нищо няма да разберат, критиците — още по-малко. И все пак, на какъв принцип е устроена твоята машина? Ти спомена електрониката, аз бих искал да разбера...

Лицето на Онезим стана сериозно.

— Всичко това е много сложно. Не мисля, че ще ми се удаде да ти обясня, защото ти не си много силен в математиката. Мога само да повторя, че машината работи...

— Тогава дай да чествуваме твоя и моя успех.

Онезим отиде в кухнята. Чувах как рови в хладилника. Недоумението, между другото, не ме напускаше. Той не отговори на моя въпрос. Какво ще прави с всички тези шедьоври? Да затрупа с тях всички издателства? Каква инфлация ще настъпи в литературния живот! Ех, този Онезим! Спомням си, че в лица получаваше за своите съчинения само посредствени оценки... По математика и физика, разбира се, никой не можеше да се мери с него... А сега — само гледай, ще разтърси света с литературните си успехи. Никой няма да може да го конкурира. Достатъчно му е да се наведе над микрофона на вълшебната кутия и да каже: Анатол Франс, Хемингуей... И машината, създаваща шедьоври, след тридесет и пет минути и четиридесет и седем секунди ще подаде ръкопис на гениален роман...

Помислих си: дали да отложам своето пътешествие? Много ми се искаше да разделя с Онезим неговия триумф... Но беше невъзможно. Времето не чака...

Той ми подаде чашата:

— За успеха ти на Южния полюс!

— За твоята Нобелова награда, Онезим!

Аз заминах за полюса. Пътешествието мина добре. Зает с научна работа, почти забравих за оригиналното изобретение на Онезим. Обикновено нямах време да слушам радио, а освен това радиото не съобщаваше нищо за Онезим. Вестниците идваха с голямо закъснение.

Веднъж, вече към края на престоя ми на полюса, аз преглеждах пачка току-що пристигнали вестници. И неочаквано погледът ми падна върху голямо заглавие:

ВЕЛИКОТО ИЗОБРЕТЕНИЕ НА ОНЕЗИМ.

Поклатих глава. Ето, тайната е разкрита. Сега на всички е известно, че той може да публикува шедьоври в неограничено количество... Сигурно ще открие свое издателство... Във всеки случай, това е триумф. Триумф за Онезим.

Но в статията ставаше дума за всичко друго, само не и за литература. Оказа се, че Онезим е изобретил електронен котлон. На тази чудесна машина можело с еднакъв успех да се опекаат пилета, бифтеци и овчи котлети. Този котлон, пишеше авторът на статията, бързо завоюва целия свят!

А какво става с литературата? Дали литературната машина на Онезим не оправда надеждите?

Когато се върнах в Париж, побързах да отида при Онезим. Той никак не беше се изменил. Същите малки черни очи, същата лукава усмивка. Обаче в тази усмивка се беше появила някаква меланхолия.

— Как е работата, Онезим?

— Добре, дори много добре. Здравето ми е отлично. Парите ми стигат.

Той беше преобоядисал квартирата си, беше си купил нови хубави мебели, самият той беше в нов костюм...

— Всичко това от котлона ли?

— Да — скромно отговори той, — котлонът ми носи големи доходи. Подписал съм контракти. Станах милионер. А ти как си? Какво се чува на Южния полюс?

— О, там е много интересно! — отговорих аз. — Каня се да отпечатам книга за пингвините.

— А! — мечтателно каза той. — Имаш ли вече издател?

— Още не. Книгата не е напълно завършена. Но кажи, Онезим, какво става с твоята машина?

— Машина?

— Да, твоята великолепна машина за литературни шедьоври... Повреди ли се? Не я ли използваш?

— О! — мрачно каза той. — Не, с нея всичко е в ред. — И направи малко разстроен жест към библиотеката. — Тя написа за мен няколко десетки много интересни произведения... Те са на твое

разположение. Ако пак отидеш на Южния полюс, вземи ги със себе си...

— Не ги ли предлага на издателите?

Той вдигна рамене.

Аз побледнях.

— Какво искаш да кажеш? Че са ти отказали? Нима издателите върнаха твоите шедьоври, Онезим? Това е просто невъзможно! Или нещо се случи с твоята сложна електроника? Тази машина...

Онезим ме прекъсна доста сухо:

— Моята машина е идеална. Но издателите върнаха всички мои ръкописи. Мога да ти покажа техните писма — от всички големи издателства. Отговорът е един и същ: „Ние с голямо внимание прочетохме Вашия ръкопис. За съжаление, той не ни подхожда по тематика“.

— И защо?

— В това отношение формулировките също са почти еднакви: „Чувствува се, че Балзак Ви е оказал голямо влияние...“, „Очевидно е, че сте чели много произведения на Дрюон...“, „За съжаление, Ви много внимателно сте изучавали прозата на Ерве Базен...“ и така нататък в този дух.

— Казано накратко, върнаха всичко.

— Всичко!

— Това е ужасно! Но аз имам една идея. Приблужи до своята машина, наклони се над микрофона, но не споменавай нито Корней, нито Зола, нито Саган. Вместо това кажи просто: Онезим. И ще получиш произведение на Онезим.

Той едва забележимо се усмихна:

— Мислиш ли, че не съм дошъл до тази мисъл със собствения си ум! Аз натиснах бутона „философско есе“ и произнесох в микрофона своето име: Онезим...

— Е, и?...

— След четиридесет и три секунди получих доста обемист ръкопис.

— Как се наричаше той?

— „Някои размишления върху новия електронен метод за печене на пилета, бифтеци и овчи котлети“...

Разказът е публикуван в списание „Космос“, брой 4 от 1976 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.